

Husiti na Slovensku II.

13. júna 2019 ✚ *História* ✚ *Slovenské dejiny*

predchádzajúca časť: <http://christianitas.sk/husiti-na-slovensku-i/>

Stretnutie uhorského a poľského kráľa

K vojne, pravda, nedošlo, lebo pápež Martin V. zakročil u Žigmunda, u Vladislava a Vitolda, ktorým pohrozil exkomunikáciou, ak neupustia od podporovania českých husitov. Pápežov zákrok mal účinok, lebo Korybut pred Vianocami roku 1422 opustil Čechy. K úplnému urovnaniu spomínaných vecí zišli sa poľskí a Žigmundovi legáti v Ľubici dňa 30. novembra 1422. Tu pre neprítomnosť panovníkov nemohli sa dohodnúť na uzavretí trvalého mieru, preto sa rozhodli, že definitívny mier bude uzavretý v prítomnosti oboch panovníkov, ktorí sa zídu v polovici postu budúceho roku v Czorstyne.

Podľa dohodnutia legátov zišli sa Žigmund a Vladislav v marci roku 1423 (po nedeli Laetare) pri Spišskej Starej Vsi v Szromovciach. Długoss opisuje stretnutie panovníkov takto: „Vladislav, kráľ poľský, s Albertom, biskupom krakovským, Jánom Pella Wladislavským a ostatnými radcami zostúpil v Czorstyne. Žigmund, cisár rímsky a kráľ uhorský so svojimi radcami zostúpil v Szromovciach. Potom obidvaja panovníci zišli sa na poli pri Szromovciach a zostúpiac s koní, podali si pravice a objali sa. Cestou do Szromoviec pospomínali si navzájom osobne aj verejné krivdy, ktorých sa dopustili proti sebe – a to pred prelátmi a barónmi oboch kráľovstiev. Keď preláti a baróni múdro a vážne pouvažovali nad nimi, urovnali a odstránili napätie, nenávisť, krivdy a rozličné zárodoky nepriateľstva. Potom obaja panovníci prešli do Kežmarku a tam písomne uzavreli dohodu o večnom mieri a bratskom spojení.“

To vážne napätie medzi dvoma krajinami, ktorého konečnou príčinou boli české a husitské udalosti – našlo svoje prajné rozuzlenie na pôde spišskej a to v Kežmarku. Vtedy mal Spiš výbornú príležitosť oboznámiť sa s prúdmi, ktoré hýbali vtedajšou strednou Európou – a rokovať o husitskom nebezpečenstve tým viac, že na západnom Slovensku sa roku 1423 znova objavili husiti.

Zdroj: wikipedia commons

Vpád Jána Žižku z Trocnova

Kým ich doterajšie zájazdy na Slovensko boli viac rázu dobrodružného – husiti sa totiž zjavovali len v tlupách, zobrali a odniesli, čo sa dalo – zatiaľ ich vpád v jeseni roku 1423 mal ráz dokonalejšej vojenskej výpravy. Husiti vtrhnú na západné Slovensko pod vedením samého Žižku z Trocnova v dobre zriadených šíkoch a výbornom vyzbrojení. Cieľom ich vpádu bolo pomstiť sa Žigmundovi v jeho vlastnej zemi za krivdy, ktoré doposiaľ popáchal v Čechách. Vojenské spôsoby husitov, ich vyzbrojenie a vojenská udatnosť vysoko prevyšovali vojenské spôsoby Uhrov, preto sa tí ani neodvážili odporovať. Chcú ich vlákať do vnútra krajiny, aby ich mohli ľahšie obklúčiť a znemožniť. Žižka však nahliadol Uhrom do plánov a uprostred veľkých nebezpečí viedol svoje vojsko späť na Moravu, Žižka neprišiel viac na Slovensko. Zomrel roku 1424.

Po smrti Žižkovej nazdával sa Žigmund a mnohí iní, že nastal čas pokorenia pyšných a nepremožiteľných husitov. Ale mýlil sa. Žižkovou smrťou klesla vojenská pružnosť husitov, ale ich sila nebola podlomená. Hoci husiti mali v Žižkovi jedinečného vodcu, ktorý svojimi vodcovskými vlastnosťami prevyšoval všetkých vodcov svojho času, – a najmä nemohol sa mu vyrovnáť nestály Žigmund, ktorý sa razom chopil viacerých vecí a žiadnu z nich poriadne nedokončil – predsa sila husitov nespočívala len vo vodcovej osobnosti, ale vo fanatickom presvedčení o pravdivosti a spravodlivosti toho, že bojujú za slobodu slova božieho, za svoju vlasť a českú reč. Len tak sa dajú vysvetliť mimoriadne úspechy, ktorých dosiahli pomerne malým počtom vojska nad nepomernou väčšinou nepriateľov a že sa súčasne odvážili bojovať na všetky strany. Žižka ešte roku 1423 vypracoval vojenský plán ako postupovať pri útoku. Tento plán, ako aj zloženie a členenie husitského vojska ukazujú na strategickú geniálnosť Žižkovu a disciplinovanosť, ktorú križiacke vojska, pozbierané z celého sveta, bojujúce za peniaze a vedené vodcami, ktorí sa medzi sebou hašterili, ani zďaleka nemali. Žižkov duch žil v husitskom vojsku ešte dlho ako vzácna tradícia, preto aj po smrti Žižkovej ešte dlho nebolo premožiteľné.

Táboriti a Sirotkovia

Pravda, husiti zachovali disciplinovanosť len voči vonkajšiemu nepriateľovi a v spoločnom nebezpečenstve. Ináč medzi sebou mali nezrovnalosti a hneď po Žižkovej smrti sa rozštiepili na Táboritov a Sirotkov. Vodcovstvo na seba strhol najprv Bohuslav zo Švamberka, neskôr Prokop Veľký a Prokůpek, odpadli kňazi, kňaz Bedřich zo Strážnice, Jan Pardus, mená dobre známe zo spišských vpádov. Roky 1424-27 uplynuli v bojoch v samých Čechách, kde husiti, na viaceré smery rozštiepení, bojovali alebo proti sebe, alebo sa bránili proti vonkajším útočníkom, hlavne proti Fridrichovi, vojvodovi Saskému”.

V týchto rokoch malo Slovensko pokoj od husitov. No, dlhé vnútorné boje a odrážania prudkých útokov zvonku hodne vysilili husitské vojsko. Už niet v ňom tej oduševnenosti, v ktorej husitskí vodcovia a ich vojská nebažili po bohatstve a sláve ani po moci, ale vždy boli hotoví obetovať svoje životy a majetky za idey, za vec svojho svedomia a národnosti. Keď ich však nepriatelia obklúčili, susedné národy pretrhli obchodné styky s Čechami a dovážanie potravných článkov bolo prísne zakázané všetkým národom, vtedy sa husitské vojsko zvrhlo a aby si zadovážilo životné potreby, robilo lúpežné vpády do susedných zemí. Roku 1427 vtrhlo 18000 Táboritov a Sirotkov pod vedením obidvoch Prokopov a Koudelníka z Březnice cez Jablonské hory do Sliezska, prenikli hlboko do Poľska a vrátili sa s veľkou korisťou domov. Vpád husitov do Sliezska im ukázal cestu, ako sa môžu priblížiť k slovenským hraniciam od severu. Tých svojich skúseností neskôr využili.

Zdroj: wikipedia.com

Posmelení zájazdom do Sliezska, na jar roku 1428 vybrali sa Táboriti pod vedením Prokopa Veľkého, Sirotci pod vedením Prokúpk a Pražania na čele s Jánom Tovačovským cez Moravu k slovenským hraniciam a zaujali Skalicu, Trnavu, Bratislavu a zašli cez Kostolány, Čachtice, Nové Mesto nad Váhom až po Beckov. Nakoľko z juhu krajinu napadali Turci, usiloval sa Žigmund uzavrieť s husitmi mier; husiti s tým súhlasili. 29. marca roku 1429 vyjednával Žigmund s Prokopom Veľkým, ale k mieru nedošlo jednak pre príkrý výstup Prokopa, jednak pre neprijateľné podmienky so strany Žigmundovej. Z jednaní Prokopa Veľkého v Bratislave bolo možno vidieť, že, ak sa nepodarí husitom dohodnúť sa so Žigmundom, môže Slovensko očakávať ešte prudkejšie vpády. A nebolo treba dlho čakať. V septembri roku 1429 vtrhnú husiti pod vedením Prokopa Veľkého do Nemecka a v decembri plienia pri Drážďanoch a začiatkom roku 1430 zbierali sa husitské tlupy pod vedením Veleka Koudelníka a Prokúpk okolo slovenských hraníc, aby vtrhli na západné Slovensko. Žigmund, stojac na čele veľkého vojska, sám čakal tento husitský útok. Husitov bolo len asi 10.000 mužov. Bitka pri Šintave bola veľmi prudká, dlho nerozhodná; konečne predsa skončila víťazstvom husitov. Víťazstvo bolo veľmi drahé, lebo ich padlo vyše 2000 a sám Velek Koudelník ostal na bojisku.

Vpád na Spiš

Doterajšie vpády na Slovensko boli len predohrou veľkých vtrhnutí, ktoré sa odohrali roku 1431 a ktoré len mimochodom zasiahli Spiš. Z týchto vpádov bolo vidieť, že husiti vtrhli vždy na západné Slovensko a popri Váhu poberali sa na východ. Napadnúť Spiš dala príležitosť krakovská dišputa v prvej polovici roku 1431. Dišputa bola medzi husitmi a krakovskou univerzitou. Pápež Martin V. nariadil totiž Vladislavovi Poľskému bulou zo dňa 1. októbra 1430, aby proti husitom bojoval i mečom ak je to potrebné. Ale súčasne mu pripomenul, aby sa všemožne usiloval urovnať spory miernou cestou a vyjednávaním a tak aby si ich získal.

Za tým cieľom zišli sa poprední husiti v Gliwiciach u kniežaťa Korybuta, ktorý sprostredkoval zjazd husitských teológov a krakovskej univerzity v Krakove na 18. marca 1431. Mali dišputovať o článkoch viery. Kráľ Vladislav zaručil verejnú bezpečnosť všetkým husitom, ktorí sa zjazdu zúčastnia. Na určený deň dostavili sa do Krakova z Čechov Vilém Kostka, Prokop Veľký, Peter Payne a Bedřich zo Strážnice. Dišputovalo sa z oboch strán s veľkou húževnatosťou, 'ale prajného výsledku to nedonieslo. Medzitým stala sa udalosť, ktorá aj dosiahnuté dorozumenie i ďalšie pokračovanie v dišpute zmarila. Keďže sa blížili veľkonočné sviatky, krakovský biskup, Zbignej z Olešnice, veľký odporca husitov, zakázal v meste bohoslužby dotiaľ, kým husiti neopustia mesto. Ako husiti, tak aj Korybut. rozhorčení nad tým počínaním začali plieniť, kde len mohli. Pravdepodobne to dalo podnet k útoku aj na Červený Kláštor na Spiši.

Husiti, posilnení nespokojnými Poliakmi, pod vedením samého Korybuta a Wyrzbiathu z Przišova, Zaviša Wrzašowského Vomiczeka, vyjdúc z Gliwic, vrhli sa s barbarickou ukrutnosťou na Kláštor sv. Antona v Lechnici. Nie je vylúčené, že odbočenie do Dunajeckej doliny bolo úmyselné a že Korybut s husitmi sa chcel vrátiť cez Spiš a Slovensko do Čiech. V Červenom Kláštore dúfali husiti nájsť dobrú korisť. Kláštor vyplienili. Z kostola zobrali sväté nádoby, rúcha, ozdoby a knihy. Nakoľko videli, že nájdená korisť nestála za tie nebezpečenstvá a ťažkosti, ktoré podnikli, preto tým surovšie sa vrhli na mníchov kartuziánov. – Z týchto viacerých zabili, mnohých zranili, viacerým ublížili, ba samého priora, človeka starého, zobrali so sebou, lebo dúfali od neho zvedieť, kde sú skryté kláštorne poklady. Husiti s korisťou sa vrátili smerom ku Gliwiciam. Keď sa o tom dozvedel Zbignev, napochytrý zostavil zo svojich domácich ľudí a priateľov značné vojsko, ktoré bolo doplnené ľuďmi mesta Krakova. S týmto vojskom tiahol na Lipowiecz, aby vyslobodil priora Michala a odobral husitom v Červenom Kláštore zhabané veci.

Ale krátko pred jeho príchodom unikli husiti ďalej smerom ku Gliwiciam. Malá časť jeho vojska prenasledovala husitov ďalej, no Zbignev vrátil sa smutno do Krakow. Zo spišských prameňov opisuje tento husitský vpád Spervogelova kronika, pravda s nesprávnym udaním roku 1415. „Anno 1415. verderbten die Hussiten das Land Ungarn. veneruntque in antiquam Villam (Spišská Stará Ves), et inde inter alios captivos etiam Dnum Priorem Claustri Lechnitz vinctum abduxerunt“. „Pri vpáde husitov musela mnoho trpieť od rozzúrených husitov Spišská Stará Ves a bližšie okolité dediny, ale Lehnickému hradu neurobili nič, lebo bol silnejšie opevnený.“ Toho istého roku hrozilo vážne nebezpečenstvo od husitov aj z liptovskej strany, hoci husiti teraz nedošli až ku hraniciam Spiša.

Vpád na Považie a do Trnavy

Po skvelom víťazstve pri Domažliciach (14. augusta 1431), napadli husiti zase Slovensko. Sirotkovia prišli pod vedením Capka od Sliezska cez jablunkovský priesmyk, druhá časť na čele s Prokopom Veľkým, Prokúpkom a Hanusom z Kolovrat prišla od Uhorského Brodu. Husitské vojská idúce od Opavy a vojenské oddiely Prokopa Holého, ktoré tiahly dolinou Váhu, spojili sa pri Žiline. Popri Váhu ďalej bleskurýchle pokračujú a práve pred 29. septembrom 1431 zaujmú Lykavu. Tento zájazd husitov veľmi sa dotkol kráľovnej Barbory, na koľko jej majetky rozprestierali sa na strednom Slovensku a patrila jej aj hrad Lykava. Asi sa s tým nepočítalo, že husiti vniknú tak ďaleko na východ, lebo nevidieť nijakých opatrení, ktoré by na to poukazovali. Žigmundov list, písaný v Norimberku 15. júna 1431 Spišskej kapitule nespomína veľké nebezpečenstvá.

Zdroj: wikipedia.com

Žigmund žiada od kapituly všeobecne predpísanú protihusitskú daň (300 zlatých) a vyhráza sa kapitule, že, ak by sa suma nevyplatila, prípadné, husitmi zavinené škody, nahradí si z vlastného majetku. Keď by bol

Žigmund počítal s možnosťou tak ďalekého zájazdu husitov, bol by kapitulu upozornil, že je vo veľkom nebezpečenstve. Len teraz, keď už husiti zaujali Lykavu, začala Barbora rýchle organizovať vojsko. Tomuto, ale ešte skôr okolnosti, že sa husiti pri rozdelení koristi pohádali, možno ďakovať, že nepokročili ďalej ku Spišu, ktorý pre jeho bohatosť určite museli mať v programe, ale zanechajúc v Lykave svoju stráž, vrátili sa cez Sučany do Turca. Tu sa rozbehli jedni k Nitre, druhí k Trnave, všade plieniac. Prokop Veľký oddelil sa od Sirotkov a s Hanušom Kolovratom vrátili sa koncom októbra cez Uhorský Brod do Čiech. Ale Prokůpek a Čapek, keďže pred nimi Prokop Veľký dal zboriť most na Váhu, ostali v doline Váhu asi so 7000 ľuďmi. Keď sa medzitým Barbore podarilo zorganizovať vojsko, uchýlili sa Sirotkovia do ilavskej pevnosti. Uhorské vojská oborili sa na nich a po desaťdennom prudkom boji úplne rozprášili husitov. Nasledujúci rok uplynul pre husitov vo vyjednávaní v Jihlave, Kutnej Hore a v Bazileji. Menšie husitské tlupy, najmä Sirotkovia, nevedeli zabudnúť na minuloročnú porážku na Slovensku a už roku 1432 chystali novú výpravu, aby sa pomstili na Uhroch. V júni prišli menšie tlupy, hlavne Sirotkovia, na Slovensko a čoskoro sa im podarilo ľstivo zaujať Trnavu, ktorá sa stala strediskom ich ďalších výprav.

Úryvok z knihy Jozefa Špirka: Husiti, jiskrovci a bratříci v dejinách Spiša, 1937

Redakcia

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/husiti-na-slovensku-ii/>